

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS
of the XIX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024
Астана**

УДК 001

ББК 72

G99

«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-07-5

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001

ББК 72

G99

ISBN 978-601-7697-07-5

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

8. Angels(2021), COLLECTIVISM IN JAPAN: HOW IT IS IMPEDING JAPAN'S GROWTH AND FUTURE / Renka Taguchi - URL: <https://anglesjournal.org/2021/05/14/collectivism-in-japan-how-it-is-impeding-japans-growth-and-future-renka-taguchi/>

9. Мацумото Д. Психология и культура: пер. с англ. О. Голубева, Т. Пешкова // Прайм-Евразия, 2002. - 416 с.

ӘОЖ 316.3

ЖАПОНИЯ, ҚЫТАЙ ЖӘНЕ АҚШ-ТЫҢ ТАЙВАНҒА ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ

Махамбетов Ернар Серікұлы

inabaitami@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ,

Халықаралық қатынастар факультетінің студенті, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші - А.М. Азмұханова

Токио Тайванның Қытаймен қайта бірігуіне қарсы болуынан мақаламызды бастасак, жалпы, Жапония Тайвань істерінде қауіпсіздік пен сақтық танытуды жалғастыруда, 1972 жылғы Жапония-Қытай бірлескен мәлімдемесінде және Пекинмен басқа да бірлескен құжаттарда баяндалған ұстанымдарды негізге алған. Дегенмен, Азия-Тынық мұхиты аймағындағы оқиғалар Токионы Тайваньға қатысты саясатына маңызды түзетулер енгізуге итермелеп, Тайванның қауіпсіздігін қамтамасыз етуде Вашингтонмен күш біріктіріп, мәселені күшпен шешуге жол бермеуде.

Стэнфорд университетінің (АҚШ) зерттеушісі Дж. Чен, «Жапония соңғы жылдары Тайваньға саяси және қауіпсіздік қолдауын айтарлықтай арттырды». Ол мұның мынадай үш негізгі себебін анықтайды: Америка Құрама Штаттарының Азия-Тынық мұхиты аймағындағы, соның ішінде Тайваньға қатысты жағдайдағы әрекеттеріне көбірек қолдау көрсету үшін Токиоға Америка қысымы; Жапонияның өзінде өсіп келе жатқан Қытай туралы алаңдаушылық; Токио мен Бейжің арасындағы күрделі қарым-қатынастар аясында жапон қоғамында Тайбэйге деген жанашырлықтың артуы. Әскери мәселелер жөніндегі әйгілі жапон сарапшысы С.Хирамацу «Тайвань Жапонияның теңіз коммуникациясының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Тайвань Қытаймен қосылатын болса, Оңтүстік Қытай теңізі Қытайдың ішкі теңізіне айналып, Таяу Шығыс пен Оңтүстік-Шығыс Азияға баратын теңіз жолдарын Қытайдың күшті ықпалына түсіреді. Қытай Шығыс Қытай теңізіндегі жапондық Хансей (Рюкю) аралдарының төңірегіндегі жағдайға да көбірек ықпал ете алады. Оның үстіне Қытай Тайваньды Тынық мұхитына шығу үшін база ретінде пайдалануы мүмкін». Мұның бәрі, дейді С.Хирамацу, Тайвань Жапония үшін «өмірлік маңызы бар» екенін көрсетеді». Оны жапондық бейбітшілікті зерттеу институтының маманы да қайталайды қауіпсіздік профессоры М.Мацумура «Жапон саясатындағы таңдау мүмкіндіктері Тайваньға қатысты [1]. Ол, атап айтқанда, Тайвань төңірегіндегі жағдайды дамытудың келесі нұсқаларын атап өтеді:

- Қытай мен Тайвань арасындағы экономикалық байланыстардың жедел дамуы қазіргі уақытта Тайванның материкке тым тәуелді болуына әкеліп соқтырады.

Бейжің шарты бойынша Тайбэй Қытаймен бірігуге мәжбүр болуы мүмкін. Тайвань билеуші топтарында, гоминьдан партиясында және іскер элитада Гонконгтың үлгісімен материкпен бірігуге дайын адамдар қабаты күшейіп келеді. Нәтижесінде, Мацумура ҚХР-дың Тайбэйге бағытталған қазіргі «жұмсақ» бағытының мәні Тайваньмен қайта қосылуға қол жеткізу, оны экономикалық жағынан тығыз байланыстыру деген қорытындыға келеді;

- Тайвань Жапония үшін өте маңызды стратегиялық мәнге ие оның ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуді қарастыруда. Арал Жапонияның оңтүстігіндегі негізгі теңіз коммуникациялары

аймағында орналасқандықтан, Пекиннің Тайвань негізінде оларға бақылау орнатуы «Жапония үшін қолайсыз». Тайбэй сонымен қатар Жапонияның негізгі сауда-экономикалық серіктесі болып табылады және басқа да маңызды жапондық мүдделерге ие. Осылайша, басқа нәрселер тең болған жағдайда, жапон мүдделеріне тәуелсіз Тайвань жақсырақ қызмет етеді;

- Тайвань мен «толық демократияланған ҚХР» бейбіт түрде біріккенше жол, статус-квоны сақтау маңызды болып табылады;

- АҚШ пен Қытай арасындағы бәсекелестік күшейеді, соның салдарынан АҚШ тырысады.

Тайваньның материкпен қайта қосылуын ұзақ уақытқа болдырмауға болады. Мұндай сценарий Тайвань бұғазы аймағындағы жағдайдың айтарлықтай шиеленісу мүмкіндігіне толы және бұл жерде көп нәрсе Бейжіңге байланысты. Тайбэйге қатысты саясатын айтарлықтай жұмсартқан Бейжің Тайваньға бағытталған жүздеген тактикалық зымырандарды орналастыру арқылы және Тайвань өз тәуелсіздігін жарияласа, күш қолданамын деп айтуды жалғастыра отырып, әскерін кеңейтуді жалғастыруда. Жалпы, сарапшы Жапония өз күш-жігерін күшейтуі керек деген қорытындыға келеді Тайвань мәселесіндегі қазіргі статус-кводы күшейту, Пекинді Тайваньға қарсы әскери күштерін жасамауға ынталандыру және мүмкін болса, Тайбэйдің Бейжіңге қарай қозғалысын тежеу. Мацумура атап өткендей, Тайваньның ҚХР-ға өсіп келе жатқан экономикалық тәуелділігін азайту үшін Жапония мен Тайвань арасындағы экономикалық ынтымақтастықты, тараптардың қаржылық және өнеркәсіптік компаниялары арасындағы байланыстарды толық кеңейту және нығайту қажет. Бұған Тайваньның Шығыс Азияда құрылып жатқан еркін сауда аймақтарына (ФТА) қосылуы ықпал етеді [2]. Вашингтон мен Тайбэйдің әскери ынтымақтастықты әлсіретпеуі де маңызды;

Тайваньды заманауи американдық қару-жарақпен қамтамасыз ету, осылайша Тайваньның Қытайдың әскери қысымына қарсы тұру қабілетін күшейту. Жапонияның өзі, Мацумура өзінің әскери қатысуын біртіндеп арттыруы керек деп санайды. Жапонияны қоршап тұрған аймақтар, соның ішінде теңіз коммуникацияларын қорғау мүмкіндігін арттыру. Жапонияның соғыс әрекеттерінің бағыты солтүстіктен оңтүстікке ауысуы керек. Жапония тез өсіп келе жатқан Қытайға қарсы тұру үшін Америка Құрама Штаттарымен тығыз ынтымақтастықта өзінің әлеуетін арттыруы керек».

АҚШ президенті Джо Байден бұған дейін Вашингтон "бір қытай" қағидатын ұстанғанымен, АҚШ Бейжің Тайваньға шабуыл жасаған жағдайда араласады деп бірнеше рет айтқан болатын. WSJ бұл жағдайда ел Жапониядағы американдық әскери базаларды тарта алады, ол үшін Токионың мақұлдауын алу қажет (1960 жылғы екі ел арасындағы өзара ынтымақтастық және қауіпсіздік кепілдігі туралы келісімге сәйкес). Бұл жағдайда жапондық тарап қысымға ұшырайды: бас тарту Токионың қауіпсіздігіне қауіп төндіреді, сонымен бірге Жапония билігі елдің Тайваньға қатысты қақтығысқа қатысуы туралы пікірталастардан аулақ болады.

Жапонияның соғыс жүргізу құқығынан бас тартуы ел Конституциясының 9-бабында бекітілген. Алайда, 2015 жылы билік өзін-өзі қорғау Күштеріне Достық мемлекеттерді қорғау үшін шетелдегі әскери әрекеттерге қатысуға мүмкіндік беретін заң қабылдады.

Осы жылы американдық стратегиялық және халықаралық зерттеулер орталығы (CSIS) Тайваньды басып алуды шешсе, Бейжіңнің әрекеттеріне бірнеше жауап сценарийлерін әзірледі. Сарапшылар АҚШ Жапония мен Австралияның қолдауымен шапқыншылыққа сәтті қарсы тұра алады деген қорытындыға келді. Көптеген нұсқалар, егер қытай жапон территориясындағы АҚШ базаларына шабуыл жасаса, Токио соғыс қимылдарына қосылады деп болжайды. Сонымен бірге, WSJ сауалнамасына қатысқан сарапшылардың пікірінше, Жапонияның одан да өршу қаупіне-КХДР мен Ресейдің қақтығысқа қатысуына немесе Пекиннің ядролық қаруды қолдануына байланысты осылай жасайтынына кепілдік жоқ.

Украина мен Ресей халқының арасындағы қақтығыс қалай әсер етті десек, Ресей Украина еліне басып кіріп тұрақталып қалып, ешқандай әсер ете алмады. Бұл жағдайды Қытай халқы ескеріп, Тайваньға аса сақтылықпен қарап отыр. Бұғанда қарасақ, Жапония сыртқы істер

министірінің көк дипломатиялық кітабында қарастырылған, ол әр 1 жыл сайын қарастырылатын жинақтама.

ҚХР-ның "раскольники" туралы заңын қабылдауы АҚШ, Жапония және Батыстың басқа елдерінде қатты сынға ұшырады. Токио Бейжіңнің қадамына алаңдаушылық білдіріп, заңның қабылдануы "Тайвань бұғазындағы бейбітшілік пен тұрақтылыққа және Бұғаз тараптары арасындағы қарым-қатынасқа теріс әсер етуі мүмкін" деп арнайы ресми мәлімдеме жасады. АҚШ пен Жапония Бейжіңге қатты наразылық білдірді-Еуропалық Одаққа қысым көрсетіп, ЕО-ны Қытайға қару-жарақ сату эмбаргосын алып тастамауға көндірді. Жапонияның Сыртқы істер министрі М. Нобутаки, тыйымның күшін жою " Жапонияның ғана емес, бүкіл Шығыс Азияның қауіпсіздігіне теріс әсер етеді.

Токио өзінің шектеулі болса да, әскери қатынастар саласындағы қадамдарын жасады. Тайваньмен. 2004 жылы наурызда Тайваньға отставкадағы жапон теңіз офицерлерінің тобы келді. Тайвань Әскери-теңіз күштерінің кеңесшілері. Бір жылдан кейін әскери инст-рукторлардың тағы бір тобы келді. Тамыз 2005 Жапонияға Жапон Парламентінің мүшелерімен және отставкадағы жапон әскери күштерімен кездескен Тайваньның Ұлттық қорғаныс комитетінің юань (Парламент) делегациясы келді, бұл қадамдар Бейжіңде назардан тыс қалмады. ҚХР Мемлекеттік кеңесінің өкілі 2005 жылғы ап-реледе: "біз Тайвань мәселесіне, әсіресе қауіпсіздік саласындағы жапон-Тайвань байланыстарының тереңдеуіне қатысты соңғы уақыттағы Жапония саясатындағы кейбір жағымсыз тенденцияларға қатты алаңдаймыз"[3] деді.

Аумақтық мәселе бойынша Жапонияның Қытаймен соңғы уақытта шиеленіскен қарым-қатынасы жағдайында жапондық бақылаушылар "соңғы уақытта Жапония мен Тайвань арасындағы өзара жанашырлықтың айтарлықтай артқанын" атап өтті. Тайваньда 2011 жылдың көктемінде Жапонияның бейресми өкілдігі (Japanese Interchange Association) жүргізген сауалнамаға сәйкес, тайваньдықтардың 52% - ы Жапонияны олар үшін ең тартымды ел деп атады. Өз кезегінде Жапонияда тиісті сауалнама 2011 жылдың маусымында жүргізілді Тайваньның Жапониядағы экономикалық және мәдени байланыстар. Респонденттердің 67% - ы бұл туралы жағымды сезімдер бар екенін айтты. Тайвань - 2009 жылы жүргізілген сауалнамамен салыстырғанда 11% өсім, 72% Тайваньмен қарым-қатынасты "салыстырмалы түрде жақсы", ал 19% - "өте жақсы" деп атады. Жапония Тайваньның сыртқы саудасында ҚХР-дан кейін 2-ші орында, сәйкесінше 9 97,303 миллиард және \$177,226 млрд. Өзара туристік алмасулар өсуде: 2012 жылы Тайваньға 1,43 миллионнан астам жапондықтар, ал Жапонияға шамамен 1,4 миллион Тайвань XII келді. Жапония Парламентінде Тайваньмен байланысты белсенді дамытудың пайдасына күшті көңіл-күй бар, онда бірқатар ықпалды Тайвань лоббистік топтары жұмыс істейді.

Сонымен қатар Токио оралғаннан кейін атап өтілетін нәрсеге айтарлықтай алаңдаушылық туғызады. 2008 жылы Тайвань билігіне тайбэйдің Бейжіңмен байланысының едәуір кеңеюі. Жоғарыда айтылғандай, ҚХР Тайваньның сыртқы саудасында 1-ші орынға шықты. 2012 жылы Тайваньға материктік Қытайдан 2,59 миллион турист келді, бұл 2011 жылмен салыстырғанда 45% - ға өсті ххii соңғы жылдары ҚХР-ға миллиондаған тайваньдықтар келді, дегенмен Тайвань билігі материкке мемлекеттік қызметшілерге сапарларға шектеулер қойды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Конуров А.И. Современное состояние и перспективы разрешения проблемы политического статуса Тайваня в свете эволюции позиции США // Вестник Московского государственного лингвистического университета. Общественные науки. 2020. № 3 (840). С. 83—97.
2. Захаров В.А. Тайвань — яблоко стратегического раздора между КНР и США // Международная жизнь. 2021. № 3. С. 36—45.

3. .美台关系最强健的时刻 拜登政府首支台湾访问团见蔡英文 = Цай Инвэнь встречает первую делегацию Байдена: самый знаменательный момент в американотайваньских отношениях. URL: <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/chinesenews-56758576> (Есепке алынған күн: 01.03.2024).

УДК 378.096

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ КОНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В ИСТОРИИ ЯПОНИИ

Мейрашева Аружан Қанатқызы

meirasharuzhan@gmail.com

студент факультета международных отношений

ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

Научный руководитель – А.М. Азмуханова

Одной из главных причин, которая подчеркивается как требующая пересмотра Конституции Японии, это то, что основной закон страны, принятый в 1946 году и вступивший в силу в 1947 году, не соответствует современным реалиям. Проект этого закона в значительной степени был подготовлен администрацией оккупационных войск, и теперь считается, что он устарел. Правительство Японии уже приступило к первым практическим шагам по пересмотру Конституции, при этом обращаясь непосредственно к внесению изменений, после широких обсуждений о целесообразности и направлениях реформы.

В ноябре 2005 года Либерально-демократическая партия Японии утвердила проект Конституции, который подчеркивает традиционность института императора и предоставляет японским Вооруженным силам возможность участвовать в международном миротворчестве в интересах стабильности.

В предложенном проекте изменений Конституции Японии предлагается смягчить процедуры для ее пересмотра: внесение поправок теперь может быть принято простым большинством голосов в парламенте и подтверждено на общенациональном референдуме.

В настоящее время Япония, несмотря на запрет в Конституции на наличие вооруженных сил, фактически обладает одной из самых мощных армий в мире. Эксперты помещают Японию на девятое, шестое и даже четвертое место по вооруженным силам, опережая даже такие страны, как Великобритания и Франция. Вооруженные силы Японии включают в себя впечатляющий арсенал техники, включая боевые самолеты, танки, подводные лодки и военные корабли. Токио, несмотря на протесты населения, все более активно вовлекается в военную стратегию США и даже принял законы, позволяющие японским вооруженным силам участвовать в боевых действиях совместно с армией США в различных точках мира. Это свидетельствует о изменении политического курса Токио и его вовлеченности в американскую стратегию по окружению России и Китая современными системами противоракетной обороны.

Первые попытки пересмотра Конституции Японии возникли в 1950-х годах, но тогда они остались безрезультатными. В 1990-х годах японское правительство снова вернулось к обсуждению этого вопроса, и между основными партиями страны начал формироваться консенсус относительно необходимости пересмотра. Против пересмотра выступали только социал-демократы и коммунисты. Первый закон о проведении плебисцита был подготовлен при первом кабинете Абэ, но из-за его отставки инициатива не была реализована. С приходом ко власти второго кабинета Абэ в декабре 2012 года вопрос о пересмотре Конституции снова стал актуальным.

В Японии дискуссии о изменении действующей Конституции в основном касаются трех